

04.03.2016

Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Vapaudenkatu 58 A, 3 krs.
40100 JYVÄSKYLÄ

Viite Lapsiasiavaltuutetun kirjelmä ja vastauspyyntö opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia **Vastaus kirjelmään ja vastauspyyntöön**

Lapsiasianvaltuutettu on kiinnittänyt huomiota hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan tekemään päätökseen 16.2.2016 kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsimisesta kohtiin, jotka koskevat koulujen ja oppilaitosten järjestyssääntöjä, velvollisuutta laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, perusopetuslain 36 i §:n mukaista kurinpidollisten ja kasvatuksellisten toimien seuraamista sekä määräaikaisen erottamisen hallinnollista menettelyä.

Vedoten tehtävänsä lapsiasiavaltuutettu on toimittanut ministeriölle 23.2.2016 kirjelmän, joka sisältää arvioita toimenpideohjelma ehdotuksista. Lapsiasiavaltuutettu viittaa kirjelmässään lapsiasiavaltuutetusta annetun lain (1221/2004) 6 §:ssä tarkoitettuun oikeuteen saada muilta viranomaisilta maksutta tehtäviensä hoidon kannalta tarpeellisia tietoja. Lapsiasiavaltuutettu on toimittanut ministeriölle selvityspyynnön, jonka takarajaksi valtuutettu on esittänyt 4.3.2016. Lapsiasiavaltuutetun mukaan ministeriöllä on halutessaan mahdollisuus järjestää asiasta keskustelu kirjallisen vastauksen ohella lapsiasianvaltuutetun kanssa. Selvityspyynnössään lapsiasiavaltuutettu pyytää ministeriötä selvittämään:

1. Millaiseen lapsivaikutusten arviointiin perustuen se on päätynyt esittämään koulujen järjestyssääntöjen muuttamista (säättämistä) vapaaehtoisiksi. Lapsiasiavaltuutettu pyytää tässä yhteydessä selvittämään, mihin tausta- tai tutkimusaineistoon perustuen opetus - ja kulttuuriministeriö on tehnyt arvionsa.
2. Millaiseen lapsivaikutusten arviointiin perustuen se on päätynyt esittämään juuri perusopetuslakiin perustuvan opetussuunnitelmalähtöisen suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä poistamista. Lapsiasiavaltuutettu pyytää tässä yhteydessä selvittämään, onko ja miten perusopetuslaissa ja sen esitöissä todetut lähtökohdat muun muassa oppilaiden kurinpittoa koskien tarkoitus sisällyttää opiskeluhoitosuunnitelman laadintaan.
3. Millaiseen lapsivaikutusten arviointiin perustuen se on päätynyt esittämään perusopetuslain 36 i §:n kurinpidollisten ja kasvatuksellisten toimien seuraamisen poistamista. Lapsiasiavaltuutettu pyytää tässä yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään, miten kurinpidollisten ja kasvatuksellisten

toimien seuraaminen on tarkoitus järjestää, mikäli perusopetuslain 36 i § kumotaan.

4. Lapsiasiavaltuutettu pyytää opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään, millaiseen lapsivaikutusten arviointiin perustuen se on päätynyt esittämään oppilaan ja/tai opiskelijan määräaikaisen erottamisen hallinnollisen menettelyn keventämistä. Lapsiasiavaltuutetun pyytää ministeriötä selventämään, miten määräaikaista erottamista ollaan keventämässä ja selventämään, mitä hallinnollisen menettelyn keventäminen tarkoittaisi perusopetuksessa ja mitä toisen asteen opiskelijoita koskien.

Ministeriö kiittää lapsiasiavaltuutettua siitä, että valtuutettu tuo eri foorumeilla esiin lapsen oikeuksien kannalta merkittäviä kansainvälisiä sopimuksia ja mm. YK:n lapsen oikeuksien komitean kannan, jonka mukaan lapsen oikeuksiin kohdistuvien vaikutusten jatkuvaa arviointia tarvitaan, jotta mm. kaikkien ehdotettujen lakien vaikutusta lapsiin voidaan ennustaa. Ministeriö jakaa valtuutetun kanssa käsityksen lapsivaikutusten arvioinnin tärkeydestä lainvalmistelussa.

Toimenpideohjelmassa esitetyt toimenpiteet edellyttävät lainsäädännön muuttamista. Kun toimenpideohjelmasta on nyt päätetty, voi ministeriö käynnistää varsinaisen lainvalmisteluprosessin. Kaikki vaikutusarviot, myös lapsivaikutukset, laaditaan mahdollisimman hyvää valmistelutapaa noudattaen varsinaisen lainvalmisteluprosessin yhteydessä. Eri tahoja tullaan prosessin aikana kuulemaan ja esitykset tulevat aikanaan laajasti lausuttavaksi. Toimenpideohjelman valmistelun aikana on keskitytty alustaviin vaikutusarvioihin kuntien ja valtion menojen näkökulmasta. Toimenpiteet on toimintasuunnitelman valmistelun yhteydessä alustavasti arvioitu lainsäädännön näkökulmasta mahdollisiksi toteuttaa, mutta varsinainen vaikutusten arviointi toteutetaan varsinaisen lainvalmistelu yhteydessä.

Lapsiasiavaltuutettu esittää selvityspyynnössään vaikutusarviointien lisäksi tarkentavia kysymyksiä myös toimintasuunnitelmassa mainittujen lakimuutosten tarkemmasta sisällöstä ja niiden tulevista toteuttamistavoista. Ministeriö toteaa, että lainvalmistelu ei ole edennyt vielä siihen pisteeseen, että tarkempia lakiluonnoksia olisi lapsiasiavaltuutetun antamaan aikamääreeseen mennessä valmistunut.

Määräaikaisen erottamisen hallinnolliseen menettelyn keventämiseen liittyen voidaan selventää toimenpideohjelman yleisluonteista kirjausta. Toimenpide-ehdotuksessa on ministeriön käsityksen mukaan kyse siitä, että lukiolain 26 a §:ää ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 35 a §:ää muutettaisiin siten, että opiskelijan määräaikaisesta erottamisesta tai asuntolasta erottamisesta voisi tehdä koulutuksen järjestäjän asianomaisen monijäsenisen toimielin sijasta rehtori, mikäli koulutuksen järjestäjä näin johtosäännössä päättää. Opiskelijalla olisi edelleen käytössä lainmukaiset muutoksenhakukeinot.

Lisäksi liittyen lapsiasiavaltuutetun pyyntöön 2, ministeriö edelleen selventää, että voimaan on tarkoitus jäädä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §. Pykälän mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma, johon on kirjattava mm. suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelmaa koskevat perusopetuksen ja lukio sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjää koskevat velvoitteet on ollut tarkoitus kerätä yhteen lakiin jo oppilas- ja opiskelijahuoltolakia säädettäessä.

Lapsiasiavaltuutetun mainitsema ero oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja perusopetuslain säännöksissä liittyy siihen, että perusopetuslain 29 §:n 3 momenttiin sisältyy velvoite suunnitella ja ohjeistaa käytettävät kurinpitoon sekä kasvatustieteiden tutkimukseen liittyvät menettelytavat. Ko. säännös, on tullut voimaan vuonna 2014, mutta sen soveltaminen on kytketty uusien perusopetuksen opetussuunnitelmien voimaantuloaikatauluun, jonka soveltaminen alkaa 1-6 vuosiluokkien osalta 1.8.2016. Näin ollen sen sovellettavuudesta ja vaikuttavuudesta ei ole mahdollista saada luotettavaa tietoa. Vastaavasti kysymyksessä 3 viitattu perusopetuslain 36 i § on tullut voimaan vasta 2014, eikä senkään vaikuttavuudesta ministeriön käsityksen mukaan ole vielä saatavilla luotettavaa tietoa.

Ministeriö on vastannut lapsiasiavaltuutetun erittäin kiireiseen selvityspyyntöön valmistelun ollessa valtaosaltaan kesken. Ministeriö järjestää keskustelutilaisuuden lapsiasiavaltuutetun kanssa valmistelun edettyä hieman pidemmälle.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Hallitusneuvos

Janne Öberg